

Helse- og omsorgsdepartementet
Kultur- og kirkedepartementet

De regionale helseforetakene
Alle kommunene
Alle fylkeskommunene

Deres ref

Vår ref
200605006-/EMK

Dato
09.01.2007

Forholdet mellom lovbestemt taushetsplikt, helsepersonells dokumentasjonsplikt etter helselovgivningen og arkivlovens krav til behandling av dokumentasjon

Helse- og omsorgsdepartementet har erfart at det synes å herske en viss uklarhet når det gjelder forståelsen av forholdet mellom lovbestemt taushetsplikt og helsepersonells plikt til å føre pasientjournal på den ene siden og arkivlovens krav til behandling av dokumentasjon på den andre siden. Særlig synes dette å gjelde håndteringen av ekstern korrespondanse som omhandler pasienter.

Virksomhetene innenfor den offentlige helse- og omsorgstjenesten er blant annet avhengige av en velfungerende arkivtjeneste for å kunne yte effektiv helsehjelp og for i ettertid å kunne dokumentere sine aktiviteter. Arkivarene må derfor ha tilgang til de opplysninger de trenger for å kunne ivareta virksomhetens arkivfunksjoner i henhold til arkivlovens bestemmelser. Samtidig må virksomhetenes systemer og rutiner tilrettelegges slik at det ikke skjer brudd på den taushetsplikt som gjelder for alle ansatte i helse- og omsorgstjenesten. Denne taushetsplikten er forankret i flere ulike lover.

Sammen med Kultur- og kirkedepartementet som ansvarlig for arkivloven ønsker Helse- og omsorgsdepartementet med dette brevet å klargjøre sammenhengene i relevant lovverk hva angår taushetsplikt og dokumentasjon innenfor de offentlige helse- og omsorgstjenester.

Når det gjelder hjelp som gis etter sosialtjenesteloven, avgrenser vi fremstillingen til kun å gjelde tilfeller der helsepersonellovens regler om dokumentasjonsplikt gjelder, jf. sosialtjenesteloven § 4A-10.

1. Taushetsplikt for ansatte i helse- og omsorgstjenestene

Taushetsplikt er en plikt til å hindre at visse opplysninger, herunder opplysninger om noens personlige forhold, blir kjent for uvedkommende. Taushetsplikt innebærer dermed et forbud mot å videreformidle slike opplysninger til andre instanser og tjenester. Det er to hovedsett av regler om taushetsplikt, forvaltningsmessig taushetsplikt og profesjonsbestemt taushetsplikt. Den forvaltningsmessige taushetsplikten er en generell taushetsplikt som i utgangspunktet gjelder for alle som arbeider for offentlige forvaltningsorganer og som følger av forvaltningsloven. Den profesjonsbestemte taushetsplikten er en særskilt taushetsplikt for visse yrkesutøvere. Denne typen taushetsplikt følger av bestemmelser i særlover, for eksempel helsepersonelloven som regulerer taushetsplikten for helsepersonell.

Alle ansatte i den offentlige helse- og omsorgstjenesten er omfattet av taushetsplikt, men etter ulike lovbestemmelser. Det vil i det følgende bli gitt en kort oversikt over forvaltningsloven, spesialisthelsetjenesteloven, kommunehelsetjenesteloven, sosialtjenesteloven, tannhelsetjenesteloven, helsepersonelloven og helseregisterloven med hensyn til regulering av taushetsplikt.

Forvaltningsloven

Forvaltningsloven § 13 første ledd nummer 1 sier:

"Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, plikter å hindre at andre får adgang eller kjennskap til det han i forbindelse med tjenesten eller arbeidet får vite om:
1) *noens personlige forhold".*

Bestemmelsen er ment å omfatte opplysninger som, om de blir kjent, kan bidra til å utlevere eller skade en person i allmennhetens øyne.

At en person er pasient, er alltid taushetsbelagt som "noens personlige forhold" etter denne bestemmelsen. Det er imidlertid lagt til grunn at det ikke er en taushetsbelagt opplysning hvem man har som sin fastlege, ettersom nesten alle norske innbyggere er med i fastlegeordningen. Det omfattes derimot av taushetsplikten at en pasient har hatt eller skal ha konsultasjon hos sin fastlege.

Taushetspliktbestemmelsen i forvaltningsloven § 13 første ledd nummer 1 gjelder for alle som utfører arbeid for helseforetak, den offentlige tannhelsetjenesten, kommunale helse- og omsorgstjenester og private aktører som helseforetak eller kommune kjøper slike tjenester fra. Loven gjelder for alle ansatte, uansett om de arbeider direkte med pasientrettet virksomhet eller ikke.

Spesialisthelsetjenesteloven, kommunehelsetjenesteloven, sosialtjenesteloven og tannhelsetjenesteloven

Spesialisthelsetjenesteloven gjelder for alle som arbeider innenfor offentlig eller privat spesialisthelsetjeneste. Taushetspliktbestemmelsen i denne loven, § 6-1, henviser til forvaltningsloven § 13.

Kommunehelsetjenesteloven gjelder for alle som arbeider innenfor helsetjenesten i kommunen. Denne loven har samme system som spesialisthelsetjenesteloven når det gjelder bestemmelsen om taushetsplikt, og henviser i § 6-6 til forvaltningsloven § 13.

Sosialtjenesteloven gjelder for alle som arbeider for sosialtjenesten eller en institusjon etter denne loven. Taushetspliktbestemmelsen i denne loven, § 8-8, henviser til forvaltningsloven §§ 13 til 13e.

Både spesialisthelsetjenesteloven § 6-1 og sosialtjenesteloven § 8-8 presiserer at "fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted" også er omfattet av taushetsplikten. Dette vil uansett måtte regnes som "personlige forhold" for tjenestemottakere etter disse lovene dersom opplysningene kan bidra til å identifisere vedkommende, fordi opplysninger om at en person er pasient eller mottar hjelp etter sosialtjenesteloven, alltid er taushetsbelagt.

Tannhelsetjenesteloven har ingen egen bestemmelse om taushetsplikt, men ansatte i disse tjenestene er, som det fremgår ovenfor, omfattet av forvaltningsloven på samme måte som ansatte i spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten.

Helsepersonelloven

Helsepersonelloven gjelder for alt helsepersonell. Helsepersonelloven § 3 definerer tre grupper som regnes som helsepersonell etter loven: Personell med autorisasjon eller lisens, annet personell i helsetjenesten eller i apotek som gir helsehjelp, og elever/ studenter som gir helsehjelp i forbindelse med helsefaglig utdanning.

Helsepersonelloven § 21 sier: "*Helsepersonell skal hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som de får vite om i egenskap av å være helsepersonell.*"

Uttrykket "personlige forhold" i forvaltningsloven § 13 første ledd nummer 1 og helsepersonelloven § 21 skal tolkes likt. Taushetsplikten til de ansatte i den offentlige helse- og omsorgstjenesten som ikke er helsepersonell, er derfor like streng som helsepersonellens taushetsplikt.

Helsepersonelloven har i tillegg til § 21 om taushetsplikt for helsepersonell også bestemmelser om taushetsplikt i §§ 25 og 26. Bestemmelsene fastsetter at taushetsplikten ikke er til hinder for at opplysningene på visse vilkår kan gis til blant annet virksomhetens ledelse, personell som bistår med elektronisk bearbeiding av opplysninger, personell som bistår med service og vedlikehold av utstyr og ansatte i pasientadministrasjonen. Herunder faller også ansatte i arkivtjenesten. Opplysningene kan blant annet gis når dette er nødvendig for å yte helsehjelp, føre internkontroll og kvalitets-sikre helsetjenesten eller for å oppfylle lovbestemte krav til dokumentasjon. I begge bestemmelsene fremgår det uttrykkelig at taushetsplikten for dem som omfattes av §§ 25 og 26 er tilsvarende som for helsepersonell.

Helseregisterloven

Helseregisterloven gjelder for behandling av helseopplysninger i helseforvaltningen og helsetjenesten og skal blant annet sørge for at helsehjelp kan gis på en forsvarlig og effektiv måte. Et helseregister er registre, fortegnelser mv. der helseopplysninger er lagret systematisk slik at opplysninger om den enkelte kan finnes igjen. Alle som behandler helseopplysninger i helseregistre, er underlagt taushetsplikt etter både forvaltningsloven og helsepersonelloven, jf. helseregisterloven § 15.

2. Journalføring i sakarkiv

Arkivloven skiller mellom offentlig og privat virksomhet og inneholder sammen med arkivforskriften mer utfyllende regler om behandling av arkivene i offentlige organer. Disse reglene gjelder dermed for alle helse- og omsorgstjenester i kommunene og for alle helseforetakene. Det siste følger av helseforetaksloven § 5.

Arkivloven fastsetter i § 6 at alle offentlige organer plikter å holde arkiv, og at arkivene skal være ordnet og innrettet slik at dokumentene er sikret som informasjonskilder for samtid og ettertid. Dette arkivansvaret omfatter alt arkivmateriale i virksomheten, også det som inngår i pasientjournalen.

Arkivforskriften inneholder dessuten nærmere bestemmelser om registrering og arkivlegging av annet arkivmateriale. Disse reglene innebærer bl.a. at all korrespondanse til eller fra en virksomhet i den offentlige helse- og omsorgstjenesten skal registreres i virksomhetens sakarkiv. Denne journalføringsplikten følger av arkivforskriften § 2-6, der det i første ledd bl.a. heter: *"Eit offentlig organ skal ha ein eller fleire journalar for registrering av dokument i dei sakene organet opprettar. I journalen skal ein registrere alle inngåande og utgåande dokument som etter offentlegheitslova §§ 2 og 3 må reknast som saksdokument for organet, dersom dei er gjenstand for saksbehandling og har verdi som dokumentasjon."*

3. Plikten til å føre pasientjournal

Helsepersonelloven pålegger helsepersonell å dokumentere i en pasientjournal den helsehjelpen de gir, jf. helsepersonelloven § 39, som sier: *"Den som yter helsehjelp, skal nedtegne eller registrere opplysninger som nevnt i § 40 i en journal for den enkelte pasient"*. Med helsehjelp menes enhver handling som har forebyggende, diagnostisk, behandlende, helsebevarende eller rehabiliterende mål og som utføres av helsepersonell, jf. helsepersonelloven § 3 tredje ledd.

Helsepersonelloven § 40 stiller krav til at pasientjournaler skal inneholde relevante og nødvendige opplysninger om pasienten og den helsehjelpen som virksomheten yter vedkommende. Helsepersonell med journalføringsplikt må altså ta stilling til hva som er relevant og nødvendig informasjon om pasienten og helsehjelpen, og bare denne skal inngå i pasientjournalen. Forskrift 21. desember 2000 nr. 1385 om pasientjournal gir nærmere regler om helsepersonells dokumentasjonsplikt.

4. Forholdet mellom sakarkiv og pasientjournal

Forholdet mellom virksomhetens journalføringsplikt etter arkivloven og helsepersonells dokumentasjonsplikt etter helsepersonelloven og pasientjournalforskriften kan oppleves som uklart. Som utgangspunkt skal imidlertid alle utgående og inngående dokumenter til virksomheten journalføres og arkiveres i sakarkivet. Dette gjelder også dokumenter som omhandler den helsehjelpen pasienten har mottatt, men der formålet med dokumentet ikke er å *dokumentere* helsehjelpen, for eksempel

- brev om pasienter til/fra offentlige helsemyndigheter, for eksempel Statens helsetilsyn eller Norsk pasientskadeerstatning
- brev til/fra forsikringsselskaper i forbindelse med skadeserstatningssaker
- brev til/fra pasienter, når de ikke er direkte knyttet til den helsehjelpen vedkommende får eller skal få.

Alle dokumenter av denne typen skal altså journalføres og arkiveres i sakarkivet i samsvar med arkivforskriftens bestemmelser.

Når dokumentene legges i sakarkivet, sikres det at dokumentene blir saksbehandlet og fulgt opp når det gjelder restanser. Hvis dokumentene derimot legges i pasientjournalen, sikres ikke den videre saksbehandling, i og med at pasientjournaler kun åpnes i forbindelse med ytelse av helsehjelp.

Den offentlige journalen må imidlertid kvalitetssikres slik at taushetsbelagte opplysninger ikke blir synlige. Dette skal gjøres slik at taushetsbelagte opplysninger sladdes/skjermes fra offentlig journal før den offentliggjøres, og fra selve dokumentet før det utleveres, hvis noen har bedt om innsyn i det etter offentlighetsloven.

5. Taushetsplikt internt i virksomheten

Bare de ansatte i virksomheten som har faglig behov for å se taushetsbelagt informasjon, skal ha tilgang til denne informasjonen. Dette kan ordnes ved at man lager tilgangsbegrensninger i arkivdatasystemet.

Nyere NOARK-baserte journalsystemer har systemer for interne tilgangsbegrensninger. Arkivarene kan styre hvem som får se hva av dokumenter, og man kan skille mellom tilgang til journalopplysninger og tilgang til selve den elektroniske filen. Etter arkivforskriften § 2-9 skal alle virksomheter som er omfattet av arkivloven og arkivforskriften, benytte et NOARK-basert journalsystem.

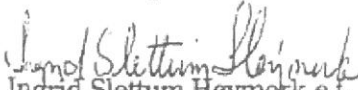
6. Konklusjon

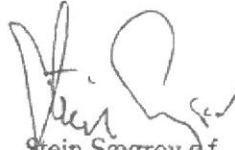
Som det fremgår ovenfor, har alle ansatte i den offentlige helse- og omsorgstjenesten samme strenge taushetsplikt. Det er ingen motsetning mellom å overholde lovbestemt taushetsplikt og å oppfylle arkivlovens krav til behandling av dokumentasjon. Dermed vil ikke oppfyllelse av arkivlovens krav medføre brudd på taushetsplikten.

Vi ber om at innholdet i dette brevet gjøres kjent for ansatte i virksomhetene. Brevet er også lagt ut på departementenes nettsider: www.hod.dep.no og www.kkd.dep.no.

Eventuelle spørsmål kan rettes til undertegnede.

Med vennlig hilsen

Ingrid Slettum Høymork e.f.
avdelingsdirektør
for Helse- og omsorgsdepartementet

Stein Sægrov e.f.
avdelingsdirektør
for Kultur- og kirke departementet

Kopi til:

Justis- og politidepartementet
Kommunal- og regionaldepartementet
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Kunnskapsdepartementet
Barne- og likestillingsdepartementet
Forsvarsdepartementet
Fornyings- og administrasjonsdepartementet
Fylkesmannsembetene
Statens helsetilsyn
Sosial- og helsedirektoratet
Riksarkivet
KS - Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon